

Uppehållstillstånd för adopterade

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2000/01:66 Uppehållstillstånd för adopterade jämte en motion som väckts med anledning av propositionen.

I propositionen föreslås att en bestämmelse införs i utlänningslagen som uttryckligen reglerar möjligheten att ge uppehållstillstånd på grund av adoption för barn under 18 år. Vidare föreslås att utlänningsmyndigheterna alltid skall godta den anknytning som uppkommit genom ett beslut om adoption som meddelats av svensk domstol samt att svenska domstolar skall inhämta yttrande från Migrationsverket i adoptionsärenden som rör utomnordiska medborgare som är tolv år eller äldre. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionsyrkandena.

I betänkandet finns två reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden	5
Uppehållstillstånd för underåriga och vuxna adopterade m.m.....	5
Sista länken-fall.....	13
Reservationer.....	15
1. Uppehållstillstånd för underåriga och vuxna adopterade (punkt 1).....	15
2. Sista länken-fall (punkt 2)	16
Bilagor	
1. Förteckning över behandlade förslag.....	17
2. Regeringens lagförslag	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Upphållstillstånd för underåriga och vuxna adopterade m.m.

Riksdagen antar regeringens förslag till
dels lag om ändring i utlänningslagen (1989:529),
dels lag om ändring i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Därmed avslår riksdagen motion 2000/01:Sf17 yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (m, kd, fp)

2. Sista länken-fall

Riksdagen avslår motion 2000/01:Sf17 yrkande 3.

Reservation 2 (kd)

Stockholm den 20 mars 2001

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Berit Andnor

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Berit Andnor (s), Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Maud Björnemalm (s), Anita Jönsson (s), Ulla Hoffmann (v), Gustaf von Essen (m), Mariann Ytterberg (s), Göran Lindblad (m), Ronny Olander (s), Sven-Erik Sjöstrand (v), Fanny Rizell (kd), Kerstin-Maria Stalin (mp), Birgitta Carlsson (c), Mona Berglund Nilsson (s), Margareta Cederfelt (m) och Magda Ayoub (kd).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I proposition 2000/01:66 Uppehållstillstånd för adopterade föreslår regeringen att riksdagen antar förslag till ändringar dels i utlänningslagen (1989:529), dels i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption. Regeringens förslag återfinns i *bilaga 1* och lagförslagen i *bilaga 2*.

Med anledning av propositionen har en motion väckts. Förslagen i motionen återges i *bilaga 1*.

Utskottets överväganden

Uppehållstillstånd för underåriga och vuxna adopterade m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bifaller regeringens förslag

- att införa en bestämmelse i utlänningslagen som uttryckligen reglerar möjligheten att ge uppehållstillstånd på grund av adoption för barn under arton år,
- att det i utlänningslagen uttryckligen anges att den anknytning som har uppkommit genom en svensk domstols beslut i ett adoptionsärende skall godtas i utlänningsmyndigheternas ärenden om uppehållstillstånd och
- att svenska domstolar alltid skall inhämta yttrande från Migrationsverket i adoptionsärenden, om adoptionen gäller en utomnordisk medborgare som är 12 år eller äldre och att denna skyldighet regleras i lag.

Därmed avslår riksdagen motionsyrkanden bl.a. om att slopa prövningen av uppehållstillstånd när svensk domstol meddelat beslut om adoption för barn mellan 12 och 17 år. *Jämför reservation nr 1 (m, kd och fp).*

Gällande bestämmelser

Svenska adoptioner

Adoption uppkommer genom att domstol ger sitt tillstånd (4 kap. 1 § föräldrabalken, FB). Både barn och vuxna kan adopteras. Enligt huvudregeln skall sökanden ha fyllt 25 år för att kunna adoptera. Om adoptionen gäller ett eget barn, makes barn eller makes adoptivbarn eller om det annars finns synnerliga skäl, kan adoption medges så snart adoptanten fyllt arton år (4 kap. 1 § FB). Det finns inte några åldersgränser för adoptivbarnet.

Domstolen skall inhämta upplysningar om bl.a. adoptivbarnet och den som vill adoptera (4 kap. 10 § FB). När den som adopteras är över 18 år betonas i förarbetena att det kan vara lämpligt att domstolen inhämtar yttrande från någon annan myndighet som kan tillföra ärendet upplysningar av värde, t.ex. arbetsmarknads- eller utbildningsmyndigheter eller – när en medborgare i ett utomnordiskt land skall adopteras – Migrationsverket. Verkets inställning kan behöva inhämtas även i fall då den som skall adopteras är under 18 år. Det gäller särskilt då det finns anledning att misstänka att adoptionen syftar till att kringgå gällande invandringsbestämmelser (prop. 1980/81:112 s. 15).

Domstolen skall pröva om det är lämpligt att adoptionen äger rum. Tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet samt sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen (4 kap. 6 § första stycket FB).

Internationella adoptioner

När det gäller internationella adoptioner finns det särskilda bestämmelser i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption – 1971 års lag – och i lagen (1997:191) med anledning av Sveriges tillträde till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner – 1997 års lag. Förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap innehåller bestämmelser avseende internordiska förhållanden.

Enligt *1971 års lag* gäller ett utländskt adoptionsbeslut automatiskt i Sverige om adoptanten/adoptanterna var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten när adoptionsbeslutet meddelades. Om den utländska adoptionen gäller ett adoptivbarn som var svensk medborgare eller hade hemvist i Sverige krävs att den godkänns av Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor (NIA) för att adoptionen skall gälla här. Ett utländskt adoptionsbeslut får dock inte erkännas om detta skulle vara uppenbart oförenligt med grunderna för den svenska rättsordningen, dvs. skulle strida mot *ordre public*. Av förarbetena till 1971 års lag framgår att adoptionen inte bör gälla här (prop. 1971:113 s. 48) om en utländsk medborgare med hemvist i Sverige i sitt hemland adopterar en vuxen person uteslutande i tanke att därmed underlätta för honom eller henne att få uppehållstillstånd och arbetstillstånd i Sverige och på längre sikt svenskt medborgarskap.

En grundtanke med *1997 års lag* och den bakomliggande Haagkonventionen är att ansvaret för adoptioner skall delas mellan ursprungs- och mottagarländerna. Principen om barnets bästa skall vara vägledande. Mottagarlandet skall bl.a. ha fastställt att nödvändiga samtycken har lämnats, att de blivande adoptivföräldrarna är lämpliga och att adoptivbarnet har eller kommer att få tillstånd att resa in i landet och bosätta sig där. En genomförd adoption skall erkännas omedelbart enligt de andra konventionsstaternas lagstiftning. Genom erkännandet godkänns a) det rättsliga barn–föräldra–förhållandet mellan barnet och dess adoptivföräldrar, b) adoptivföräldrarnas föräldraansvar för barnet och c) att det tidigare rättsliga förhållandet mellan barnet och dess biologiska föräldrar har upphört, om adoptionen har denna verkan i den fördragsslutande stat där den ägde rum.

Utlänningslagen

Enligt den lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 1997 (prop. 1996/97:25, bet. 1996/97:SfU5, rskr. 1996/97:80) sänktes åldersgränsen till 18 år för uppehållstillstånd för ogifta barn som önskar återförening med sina

föräldrar. Vidare bedömdes att anhöriga utanför kärnfamiljen inte skulle beviljas uppehållstillstånd i Sverige i samma utsträckning som tidigare. Härmed avsågs främst kategorier som föräldrapar, ensamstående föräldrar och s.k. sista länken-fall, dvs. en person vars samtliga nära släktingar var bosatta i Sverige.

Enligt 2 kap. 4 § första stycket 2 utlänningslagen (1989:529) (UtlL) gäller numera att uppehållstillstånd får ges till en utlänning som är under 18 år och ogift och som är eller har varit hemmavarande barn till någon som är bosatt i Sverige eller som har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här. I praxis omfattas både biologiska och adopterade barn av paragrafen. Om den adopterade har varit hemmavarande barn till de i Sverige bosatta adoptivföräldrarna under bosättning utomlands, kan uppehållstillstånd ges enligt denna bestämmelse.

Upphållstillstånd får vidare ges till en utlänning som annars har särskild anknytning till Sverige (2 kap. 4 § första stycket 4 UtlL). Adopterade barn under 18 år som inte uppfyller kravet på att ha varit hemmavarande barn till i Sverige bosatta adoptivföräldrar beviljas i regel uppehållstillstånd enligt denna bestämmelse.

Upphållstillstånd får även ges till en utlänning som på något annat sätt är nära anhörig till någon som är bosatt i Sverige eller har beviljats uppehållstillstånd för bosättning här och som ingått i samma hushåll som den personen (2 kap. 4 § första stycket 3 UtlL). Vuxna barn får beviljas uppehållstillstånd enligt denna bestämmelse om barnet och de i Sverige bosatta föräldrarna tidigare ingått i samma hushåll. Enligt förarbetena måste det dessutom finnas någon form av beroendeförhållande som gör det svårt för släktingarna att leva åtskilda. Detta innebär att det måste krävas att de levit i samma hushåll omedelbart före den härvarandes flyttning till Sverige och att ansökan om familjeåterförening görs relativt snart efter det att den härvarande bosatt sig här (prop. 1996/97:25 s. 113). I praxis tillämpas lagrummet för både biologiska och adopterade vuxna barn.

En ansökan om uppehållstillstånd av en vuxen adopterad, som inte tidigare har ingått i hushållsgemenskap med adoptivföräldrarna, prövas normalt enligt 2 kap. 4 § första stycket 4 UtlL. Liksom beträffande underåriga adopterade krävs för att uppehållstillstånd skall beviljas enligt denna punkt att den adopterade har särskild anknytning till Sverige.

Riksdagen har nyligen godkänt regeringens proposition 1999/2000:147 med förslag bl.a. om att även utomnordiska adoptionsbeslut, som gäller i Sverige på grund av lag, skall medföra automatiskt förvärv av svenskt medborgarskap för adoptivbarn, om någon av personerna som adopterar är svensk medborgare och barnet inte har fyllt tolv år (bet. 2000/01:SfU8, rskr. 2000/01:143).

Propositionen

Uppehållstillstånd för underåriga adopterade

Liksom andra underåriga har adopterade barn behov av rättsordningens uttalade skydd. Ett avslag på en ansökan om uppehållstillstånd för en adopterad underårig kan enligt regeringen få olyckliga konsekvenser. Om ansökan om uppehållstillstånd avslås, kan ändå adoptivföräldrarnas föräldraansvar finnas kvar samtidigt som barnets rättsliga förhållande till sina biologiska föräldrar helt eller delvis har upphört.

Det förhållandet att underåriga adoptivbarn beviljas uppehållstillstånd enligt 2 kap. 4 § första stycket 4 UtIL, som kräver att den sökande har en särskild anknytning till Sverige, står enligt regeringen inte i överensstämmelse med att bestämmelsen enligt förarbetena skall tillämpas endast i undantagsfall när det gäller släktanknytningar (prop. 1996/97:25 s. 285).

I propositionen föreslås därför att en bestämmelse införs i utlänningslagen, 2 kap. 4 § första stycket 2 a, som uttryckligen reglerar möjligheten att ge uppehållstillstånd på grund av adoption för barn under 18 år.

Enligt huvudregeln krävs att barn under 18 år är eller har varit hemmavarande barn till den i Sverige bosatta personen för att uppehållstillstånd skall beviljas. Om underåriga adoptivbarns rätt till uppehållstillstånd reglerades i lagen utan att särskilda kriterier angavs, skulle enligt regeringen adopterade kunna få en förmånligare ställning än biologiska barn som aldrig varit hemmavarande hos den i Sverige bosatta föräldern. Detta är emellertid inte avsikten med förslaget. Den nu föreslagna särskilda regleringen för adopterade bör därför endast vara avsedd för adopterade som inte kan uppfylla kravet på att ha varit hemmavarande barn till adoptivföräldrarna.

Den föreslagna ändringen, som även omfattar möjligheten att ge ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

Uppehållstillstånd för vuxna adopterade

För barn som blivit myndiga är möjligheterna att få uppehållstillstånd i Sverige mer begränsade än för underåriga. Detta gäller både biologiska barn och adopterade. Ett sådant barns möjlighet till uppehållstillstånd i Sverige är i princip begränsad till att personen i fråga ingått i samma hushåll som den i Sverige bosatta personen eller att han eller hon annars har särskild anknytning hit (2 kap. 4 § första stycket 3 och 4 UtIL).

Den ändring i lagstiftningen om uppehållstillstånd för anhöriga som trädde i kraft 1997 har enligt regeringen inneburit minskade möjligheter att få uppehållstillstånd för adopterade vuxna. Detta är emellertid en ändring som inte endast berör adopterade utan även andra kategorier av anhöriga berörs, t.ex. biologiska vuxna barn som inte uppfyller kraven på tidigare hushållsgemenskap. Regeringen anser att det principiellt är viktigt att adoptivbarn och biologiska barn så långt som möjligt har samma rättsliga ställning i fråga om uppehållstillstånd.

Eftersom adopterade vuxna torde utgöra endast en mycket liten del av alla tillståndssökande anser regeringen att prövningen av en vuxen adopterads ansökan om uppehållstillstånd är förenlig med den karaktär av undantagsbestämmelse som punkt 4 anses ha när det gäller släktanknytningar. Regeringen anser mot den bakgrunden att det inte finns anledning att införa en ny bestämmelse enligt vilken de vuxna adopterades möjligheter till uppehållstillstånd regleras särskilt. Även fortsättningsvis bör således frågan om uppehållstillstånd för adopterade vuxna prövas enligt 2 kap. 4 § första stycket 4 UtL.

Adoptionsanknytning som godtas i ett ärende om uppehållstillstånd

När det är fråga om att genom adoptionen befästa ett personligt förhållande mellan sökanden och den som avses bli adopterad, ställer domstolarna normalt krav på att förhållandet i allt väsentligt är som det mellan föräldrar och deras biologiska barn. Om utlänningsmyndigheterna inte godtar den genom adoptionen uppkomna anknytningen, blir det enligt regeringen närmast fråga om en omprövning av domstolens bedömning. Enligt regeringens mening kan en sådan ordning av principiella skäl inte accepteras.

I propositionen föreslås därför att det i utlänningslagen uttryckligen skall anges att den anknytning som har uppkommit genom en svensk domstols beslut i ett adoptionsärende skall godtas i utlänningsmyndigheternas ärenden om uppehållstillstånd. Denna ändring föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

Enligt regeringen kan utlänningsmyndigheterna ändå komma att pröva vissa omständigheter som rör relationen mellan den adopterade och adoptivföräldrarna eftersom domstolarna och utlänningsmyndigheterna har olika uppgifter i detta avseende. Medan domstolarna har att pröva om det föreligger ett verkligt förälder–barn–förhållande skall utlänningsmyndigheterna pröva om utlänningslagstiftningen medger att uppehållstillstånd beviljas.

Ett utomlands meddelat adoptionsbeslut, som inte strider mot ordre public, gäller i Sverige antingen automatiskt eller efter godkännande av NIA. Utlänningsmyndigheternas prövning av om syftet med en utomlands beslutad adoption som gäller i Sverige främst varit ett försök till kringgående av svenska utlänningsregler har stöd i förarbetena till 1971 års lag (jfr prop. 1971:113 s. 38). Utrymmet för att avslå en ansökan om uppehållstillstånd på denna grund är dock enligt regeringen mycket begränsat. I proposition 1971:113 anges att det bör beaktas om det finns anledning anta att adoptionen har kommit till stånd huvudsakligen för att den adopterade skall få en gynnsammare behandling i just det ärende som är i fråga. Med hänsyn härtill och till den s.k. seriositetsprövningen inom ramen för tillståndsgivningen när det gäller äktenskap och samboförhållanden anser regeringen att det finns utrymme för att inom ramen för gällande lagstiftning göra en prövning av om adoptionen varit ett led i ett kringgående av utlänningslagstiftningen.

Det finns enligt regeringen självfallet en risk för olyckliga konsekvenser om en underårig inte tilläts bosätta sig hos sina adoptivföräldrar i Sverige. Emellertid kan det också finnas fall där det skulle vara direkt stötande om adoptionsbeslutet utan någon vidare prövning lades till grund för bedömning-

en av ansökan om uppehållstillstånd. Regeringen anser därför att utlänningsmyndigheterna i ärendet om uppehållstillstånd även fortsättningsvis bör kunna beakta det bakomliggande syftet med en adoption som skett i utlandet och att detta skall gälla såväl adoptioner där den adopterade är underårig som där den adopterade är vuxen.

Enligt regeringens bedömning är de fall där det kan bli aktuellt att fränkänna den utomlands meddelade adoptionen verkan i ärendet om uppehållstillstånd troligen mycket sällsynta. Om det utländska adoptionsbeslutet strider mot ordre public är adoptionen dock inte gällande i Sverige. Har möjligheten till uppehållstillstånd i Sverige varit en bidragande orsak till adoptionen, men inte den främsta anledningen, bör utlänningsmyndigheterna godta den anknytning som uppkommit genom det utländska adoptionsbeslutet. Endast beträffande fall som ryms mellan dessa båda situationer bör det komma i fråga att fränkänna adoptionen verkan i ärendet om uppehållstillstånd.

I propositionen anförs att ingen adoption bör genomföras under den oriktiga föreställningen att den automatiskt kommer att medföra att den adopterade beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Regeringen gör därför bedömningen att informationen om lagstiftningen som gäller uppehållstillstånd och adoption bör bli bättre. Domstolsverket och Migrationsverket bör gemensamt ta fram ett skriftligt informationsmaterial på flera språk som bör ges till blivande adoptivföräldrar som bor i Sverige. Informationen bör också finnas hos utlandsmyndigheterna och på Internet.

Domstolarnas beslutsunderlag

Enligt regeringens uppfattning bör de adoptioner som beslutas i Sverige grundas på ett så brett beslutsunderlag som möjligt. Samtliga omständigheter som kan vara av betydelse för om adoptionen är lämplig bör beaktas. Eftersom den anknytning som uppkommer genom svenska adoptionsbeslut skall godtas av utlänningsmyndigheterna finns det skäl att låta domstolarna mer konsekvent – och som ett led i bedömningen av om ett förälder–barn-liknande förhållande föreligger – uppmärksamma om det främsta syftet med adoptionen kan antas vara att kringgå utlänningslagstiftningen.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att svenska domstolar alltid skall inhämta yttrande från Migrationsverket när det gäller adoption av en utomnordiska medborgare som är tolv år eller äldre. I vissa fall kan det vara lämpligt att Migrationsverkets inställning inhämtas även när den som avses adopteras är under tolv år. Något hinder mot att domstolen inhämtar yttrande också i dessa fall föreligger inte. Detta behöver dock enligt regeringen inte regleras i författning.

Eftersom domstolarnas skyldighet att inhämta yttrande inskränker sig till internationella adoptioner föreslår regeringen att bestämmelserna tas in i 1971 års lag.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2001.

Motionen

I motion Sf17 av Magda Ayoub m.fl. (kd) begärs i yrkande 1 avslag på regeringens förslag om tillägg i utlänningslagen som specifikt avser adopterade under 18 år. Motionärerna anser till skillnad från regeringen att det bör räcka med att svensk domstol vid tidpunkten för prövning av en adoption, som avser barn mellan 12 och 17 år, inhämtar yttrande från Migrationsverket. Det måste vara bättre för samtliga parter att man vid samma tillfälle som adoptionen prövas även väger in de delar som kan handla om att kringgå utlänningslagstiftningen. Det vore enligt motionärerna oerhört olyckligt om adoptionen beviljas av svensk domstol och att man därefter nekas uppehållstillstånd. I samma motion yrkande 2 begärs att riksdagen beslutar att ta bort prövningen av uppehållstillstånd när svensk domstol meddelat beslut om adoption för barn mellan 12 och 17 år. Motionärerna påpekar att man inte funnit något fall där adopterade i denna ålder har nekats uppehållstillstånd i Sverige efter det att adoption beviljats av svensk domstol. Att Migrationsverket skall pröva varje fall innebär enligt motionärerna bl.a. en onödig administrativ belastning och en längre väntan för adoptivbarnet och adoptanterna.

Utskottets ställningstagande

Enligt regeringens förslag skall såvitt gäller barn under 18 år särskilt regleras att uppehållstillstånd får ges om adoptionsbeslutet har meddelats eller avses komma att meddelas av svensk domstol eller som gäller i Sverige antingen enligt 1971 års lag eller enligt 1997 års lag. Såvitt gäller vuxna adopterade gör regeringen bedömningen att det saknas skäl att föreslå någon särskild reglering. Regeringen anser att dessa liksom hittills bör prövas för uppehållstillstånd enligt 2 kap. 4 § första stycket 4 UtL.

Såvitt gäller underåriga adoptivbarn behövs enligt regeringens uppfattning den föreslagna lagregleringen eftersom den nuvarande regleringen innebär att ett underårigt adoptivbarn som inte kan bedömas som hemmavarande till den i Sverige bosatta personen prövas för uppehållstillstånd enligt en bestämmelse som i princip är avsedd att tillämpas endast i undantagsfall. I sak är dock någon ändring inte avsedd. Om barnet bedöms som hemmavarande skall huvudregeln i 2 kap. 4 § första stycket 2 UtL även fortsättningsvis tillämpas. Endast om det underåriga adoptivbarnet inte uppfyller kravet på att vara hemmavarande barn skall den nya bestämmelsen i 2 kap. 4 § första stycket 2 a UtL tillämpas. Utskottet delar regeringens uppfattning att underåriga adoptivbarns möjlighet att få uppehållstillstånd bör framgå direkt av utlänningslagen.

Regeringen har vidare föreslagit dels att domstolen i ett adoptionsärende alltid skall inhämta yttrande från Migrationsverket när adoptionen gäller utomnordiska medborgare som är tolv år eller äldre, dels att den familjeknytning som uppkommit genom en adoption beslutad av svensk domstol alltid skall godtas när frågan om uppehållstillstånd därefter prövas. Ett utom-

lands meddelat adoptionsbeslut som gäller i Sverige automatiskt eller efter godkännande av NIA omfattas inte av nu nämnda förslag.

Utlänningsmyndigheterna får således inte ompröva den anknytning som svensk domstol funnit föreligga i ett adoptionsärende utan myndigheterna skall i stället se på förhållandet mellan adoptivförälder och adoptivbarn (underårigt eller vuxet) på samma sätt som ett biologiskt förälder–barnförhållande. Utlänningsmyndigheterna skall med andra ord i ett sådant fall pröva ett adoptivbarns ansökan om uppehållstillstånd som om det gällde en ansökan från ett biologiskt barn till en i Sverige bosatt person. Endast om det huvudsakliga syftet med adoptionen varit ett försök att kringgå de svenska utlänningsreglerna skall anknytningen inte läggas till grund för uppehållstillstånd.

Utskottet inser liksom regeringen att ett avslag på en ansökan om uppehållstillstånd för en adopterad underårig kan få olyckliga konsekvenser. Om ansökan om uppehållstillstånd avslås, kan ändå adoptivföräldrarnas föräldraansvar finnas kvar samtidigt som barnets rättsliga förhållande till sina biologiska föräldrar kan ha upphört. Som framgår av motion Sf17 yrkandena 1 och 2 har dessa konsekvenser föranlett motionärernas krav att uppehållstillstånd i princip skall beviljas automatiskt om svensk domstol, efter hörande av Migrationsverket, godkänt adoptionen och barnet är mellan 12 och 17 år. Utskottet har förståelse för motionärernas krav, som tar sikte på underåriga adoptivbarn. Utskottet kan ändå inte godta en sådan lösning eftersom det i så fall skulle innebära att dessa adoptivbarn får en förmånligare ställning än biologiska barn som inte uppfyller kravet på att vara eller ha varit hemmavarande hos den i Sverige bosatta föräldern. Med hänsyn till de olika uppgifter som åligger allmänna domstolar i ett adoptionsärende respektive utlänningsmyndigheterna i deras prövning av om uppehållstillstånd skall beviljas, anser utskottet att det får godtas att utlänningsmyndigheterna skall kunna pröva om det huvudsakliga syftet med adoptionen varit ett försök att kringgå de svenska utlänningsreglerna. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion Sf17 yrkandena 1 och 2.

Eftersom ett svenskt adoptionsbeslut således kommer att gälla såvitt avser den av domstolen prövade familjeanknytningen anser utskottet att det är angeläget att domstolarna regelmässigt uppmärksammar om adoptionen utgör ett led i ett kringgående av den svenska utlänningslagstiftningen. Utskottet delar därför regeringens uppfattning att svenska domstolar i ett adoptionsärende alltid skall inhämta yttrande från Migrationsverket när den som adoptionen avser är utomnordisk medborgare och tolv år eller äldre. I den mån Migrationsverket anser att adoptionen främst syftar till att kringgå utlänningslagens bestämmelser och att verket därför inte avser att bevilja adoptivbarnet uppehållstillstånd i Sverige bör detta redovisas. Därmed ökar enligt utskottet möjligheterna att undvika den situationen att domstolen först godkänner adoptionen och utlänningsmyndigheterna därefter avslår ansökan om uppehållstillstånd. Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag om att

svensk domstol alltid skall inhämta yttrande från Migrationsverket i angivna fall.

Utskottet vill erinra om att utlänningsmyndigheterna vid en prövning av uppehållstillstånd alltid har att beakta frågan om sökanden i enlighet med bestämmelsen i 2 kap. 4 § sista stycket UtL kan förväntas föra en hederlig vandel. Denna bestämmelse är generellt tillämplig i ärenden om uppehållstillstånd enligt nämnda lagrum och gäller således såväl adoptivbarn som biologiska barn.

Utskottet vill vidare erinra om att det arbete som pågår inom EU med att få till stånd ett direktiv om rätt till familjeåterförening kan komma att påverka de närmare bestämmelserna om uppehållstillstånd i utlänningslagen.

Sista länken-fall

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att återinföra den s.k. sista länken-bestämmelsen i utlänningslagen. *Jämför reservation nr 2 (kd).*

Gällande bestämmelser

Före den 1 januari 1997 gällde enligt 2 kap. 4 § första stycket 1 UtL att uppehållstillstånd fick ges till en utlänning som är nära anhörig till en i Sverige bosatt person eller som annars har särskild anknytning till Sverige.

Genom 1997 års ändringar i utlänningslagen preciserades familje- och anhörigbegreppen i lagen. Enligt nu gällande bestämmelser får uppehållstillstånd beviljas make, maka eller sambo och hemmavarande ogifta barn under 18 år till någon som är bosatt i Sverige eller som fått uppehållstillstånd för bosättning här. Vidare får uppehållstillstånd ges till andra nära anhöriga som ingått i samma hushåll som en sådan person. Det innebär att anhöriga utanför kärnfamiljen inte kan beviljas uppehållstillstånd i Sverige i samma utsträckning som tidigare. Det gäller främst kategorier som föräldrapar, ensamstående föräldrar och s.k. sista länken-fall, dvs. en person vars samtliga nära släktingar är bosatta i Sverige.

Motionen

I motion Sf17 av Magda Ayoub m.fl. (kd) begärs i yrkande 3 att riksdagen beslutar att återinföra ”sista länken”-bestämmelsen i utlänningslagen. Den tidigare gällande bestämmelsen gav t.ex. gamla föräldrar med barn i Sverige möjlighet att återförenas. Ett återinförande av den tidigare gällande bestämmelsen kan enligt motionärerna ske utan att Anhörigkommitténs förslag behöver inväntas.

Utskottets ställningstagande

I sitt av riksdagen godkända betänkande 1998/99:SfU5 uttalade utskottet att en utvärdering borde göras av de bestämmelser i utlänningslagen som reglerar anhörigas invandring utanför kärnfamiljen och som trädde i kraft den 1 januari 1997. Utskottet framhöll att speciellt udda och ömmande fall liksom även sista länken-fall och andra speciella anknytningar borde uppmärksammas i utvärderingen. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna.

En parlamentarisk kommitté, Anhörigkommittén, har fått uppdraget (dir. 2000:36) att utreda utlänningslagens bestämmelser om anhöriginvandring till Sverige. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2000:81) skall uppdraget rörande anhöriginvandring redovisas senast den 1 juni 2001.

Med hänsyn till att kommittén inom kort kommer att ha avslutat sitt arbete i den del som avser anhöriginvandringen saknas det enligt utskottets mening skäl att föregripa kommitténs arbete. Utskottet anser därför att resultatet härav bör avvaktas och avstyrker därmed motion Sf17 yrkande 3.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Uppehållstillstånd för underåriga och vuxna adopterade (punkt 1)

av Bo Könberg (fp), Margit Gennser (m), Gustaf von Essen (m), Göran Lindblad (m), Fanny Rizell (kd), Margareta Cederfelt (m) och Magda Ayoub (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till

dels lag om ändring i utlänningslagen (1989:529) med undantag av 2 kap. 4 § första stycket 2 a,3 och 5 §,

dels lag om ändring i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.

Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförts om uppehållstillstånd för underåriga i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Sf17 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Nuvarande regler innebär att en svensk domstol i ett adoptionsärende först prövar om ett verkligt förälder–barn–förhållande föreligger. Därefter prövar utlänningsmyndigheterna om utlänningslagstiftningen medger att uppehållstillstånd beviljas. Enligt propositionen skulle ett förfarande som innebär att adoptivbarn utan förbehåll erhöi uppehållstillstånd vara olämpligt, eftersom dessa adoptivbarn i så fall får en förmånligare ställning än vissa biologiska barn. Vi delar inte den uppfattningen utan anser till skillnad från regeringen att det, såvitt avser barn mellan 12 och 17 år, bör räcka med att svensk domstol vid tidpunkten för prövning av en adoption inhämtar yttrande från Migrationsverket. Ett krav på att Migrationsverket skall pröva frågan om uppehållstillstånd i varje fall innebär en onödig administrativ belastning, extra kostnader samt en längre väntan för adoptivbarnet och adoptanterna. Enligt vår mening måste det vara bättre för alla parter att man samtidigt som adoptionen prövas även väger in frågan om ett eventuellt kringgående av utlänningslagstiftningen. Det vore oerhört olyckligt om adoptionen först beviljas av svensk domstol och adoptivbarnet sedan nekats uppehållstillstånd. Om ansökan om uppehållstillstånd avslås, kan ändå adoptivföräldrarnas föräldransvar finnas kvar samtidigt som barnets rättsliga förhållande till sina biolo-

giska föräldrar helt eller delvis har upphört. Även om det arbete som pågår inom EU med att få till stånd ett direktiv om rätt till familjeåterförening kan komma att påverka de närmare bestämmelserna om uppehållstillstånd i utlänninglagen, anser vi att det inte skall vara nödvändigt med en prövning av uppehållstillstånd för adoptivbarn under 18 år i de fall svensk domstol har godkänt adoptionen. Regeringen bör därför återkomma till riksdagen med förslag till lagändringar i enlighet härmed. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi nu har anfört.

2. Sista länken-fall (punkt 2)

av Fanny Rizell och Magda Ayoub (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Sf17 yrkande 3.

Ställningstagande

Den ändring av anhörigbegreppet som gjordes med verkan fr.o.m. den 1 januari 1997 innebar en inskränkning jämfört med tidigare i och med att den s.k. sista länken-bestämmelsen togs bort. Vi motsatte oss redan då att bestämmelsen skulle slopas, eftersom den bl.a. gav möjlighet för gamla föräldrar med barn i Sverige att återförenas med barnen här. Enligt vad som anges i den nu aktuella propositionen kan slopandet av denna bestämmelse ha påverkat två avslagsbeslut avseende uppehållstillstånd till vuxna adopterade. Även om inte alltför långtgående slutsatser bör dras av så få beslut, ansåg Utredningen om uppehållstillstånd vid adoption i sitt betänkande SOU 2000:32 att det kunde förmodas att de två avslagsbesluten var en följd av att möjligheterna till uppehållstillstånd hade minskat för anhöriga som tidigare betraktats som "sista länk". Mot bakgrund härav anser vi att den nämnda bestämmelsen bör återinföras och att detta kan ske utan att invänta resultatet av Anhörigkommitténs arbete. Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad vi nu har anfört.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

I proposition 2000/01:66 Uppehållstillstånd för adopterade har regeringen (Utrikesdepartementet) föreslagit att riksdagen antar regeringens förslag till:

1. lag om ändring i utlänningslagen (1989:529),
2. lag om ändring i lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.

Lagförslagen återfinns som bilaga 2.

Följdmotion

2000/01:Sf17 av Magda Ayoub m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen avslår förslaget till tillägg i utlänningslagen som specifikt avser adopterade under 18 år.
2. Riksdagen beslutar att ta bort prövningen av uppehållstillstånd avseende de av svensk domstol meddelade adoptionerna för barn mellan 12 och 17 år.
3. Riksdagen beslutar att återinföra ”sista länken”-bestämmelsen i utlänningslagen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

